

Hur Pentagon stal 158 miljoner USD från Schweiz

Tänk dig att du går in på en restaurang, beställer en flaska vin och en biff, och servitören säger: "Betala vinet i förväg; vi debiterar biffen när den kommer." Du lämnar över kontanterna för vinet – prompt och i god tro. Timmarna går. Köket är tyst – inget vin, ingen biff, ingenting. När du klagar och säger att du fryser alla ytterligare betalningar tills något faktiskt dyker upp, ler chefen och svarar: "Åh, vi har redan tagit dina vinpengar och bokat dem mot biffen. Det är ändå en enda stor nota – vår policy tillåter oss att flytta pengar mellan dina beställningar närhelst ena sidan är kort. Köket jobbar för fullt där bak... bara inte för ditt bord just nu."

Det är precis så Schweiz känner sig just nu.

I slutet av mars 2026 avslöjade Schweiz public service-bolag SRF att USA i tysthet hade om-dirigerat ungefär 126 miljoner schweizerfranc – cirka 158 miljoner USD – från betalningar som Schweiz redan hade gjort i sin helhet och i tid, till sitt F-35-stridsflygsprogram. Dessa medel flyttades inom en enda samlad Foreign Military Sales (FMS)-trustfond för att täcka underskott i Schweiz separata Patriot-luftvärnskontrakt, trots att Bern hade fryst Patriot-betalningarna just på grund av de massiva leveransförseningarna orsakade av att USA prioriterade andra allierade. Schweiz, en modellkund som aldrig varit sen med betalningar, upptäckte att dess betalningar i god tro tyst hade ombokats för att hålla kassaflödet till Lockheed Martin igång trots noll synlig framsteg på dess egna beställningar.

Schweiz Patriot-order: Omprioritering, inte betalningsinställelse

Som en del av sitt Air2030-moderniseringsprogram beställde Schweiz fem Patriot-eldenheter (batterier) tillsammans med upp till 36 F-35A Lightning II stealth-jaktplan (senare nedskurna till runt 30 av kostnadsskäl). Båda programmen går genom det amerikanska Foreign Military Sales-systemet. Schweiz uppfyllde varje betalningsschema utan dröjsmål.

Patriot-leveranserna var ursprungligen planerade att börja 2026–2028. Under 2025 hänvisade Washington först till prioritet för Ukraina, vilket sköt upp de schweiziska leveranserna. Sedan bröt Iran-konflikten ut, och Pentagon nedprioriterade Schweiz order ännu mer. I början av 2026 meddelades Bern att tidsplanen hade förskjutits fyra till fem år – möjligen längre – medan programkostnaderna svällt med upp till 50 procent, från ungefär 2 miljarder till 3 miljarder CHF. Hösten 2025 fryste Schweiz ytterligare Patriot-betalningar med argumentet att det utan verifierbar tillverkning eller leveransframsteg inte hade någon skyldighet att fortsätta betala.

F-35-programmet brottades med egna kostnadsöverskridanden och produktionsproblem, men Schweiz hade fortsatt att göra dessa betalningar till den gemensamma fonden i full förväntan om att de två programmen skulle behandlas som separata.

Den matematiska omöjligheten i Iran-konflikten

Detta skedde inte i ett vakuum. USA och Israel förbrukade Patriot-interceptorer i en rasande takt under kriget mot Iran. Redan under de första fyra dagarna av konflikten sköt amerikanska och allierade styrkor iväg 943 Patriot-missiler – ungefär hela produktionsutfallet under 18 månader under normala fredstida förhållanden.

Varje Patriot PAC-3 MSE-interceptor kostar cirka 3,9–4,2 miljoner USD. De billiga iranska Shahed-drönarna de sköt ner kostar mellan 20 000 och 50 000 USD styck. Iran tillverkar runt 10 000 av dessa drönare per månad. Matematiken är obarmhärtig:

- En enda Patriot-skjutning kostar ungefär 100 gånger mer än en genomsnittlig Shahed-drönare.
- Vid nuvarande produktionstakt (cirka 50–60 missiler per månad) skulle det ta över 16 år bara för att matcha en månads iransk drönarproduktion – under antagande om perfekt effektivitet som aldrig existerar i strid.

Även med Lockheed Martins utlovade fyrdubbling av produktionen till 2 000 missiler per år förblir matematiken omöjlig: $10\,000 \text{ drönare per månad} \div 167 \text{ missiler per månad} = \mathbf{60 \text{ månader (5 år)}}$ bara för att matcha Irans nuvarande produktionstakt – och detta förutsätter perfekt intercept-effektivitet, vilket aldrig förekommer i verklig strid.

Denna matematiska omöjlighet går långt utöver strategiskt misslyckande – den utgör ett grundläggande brott mot den kontraktsmässiga grunden. När fullgörande blir matematiskt omöjligt på grund av omständigheter som helt ligger inom säljarens kontroll (att prioritera andra kunder av geopolitiska skäl), befrias köparens prestationsskyldighet enligt internationella rättsprinciper. Schweiz bedömde med rätta att detta utlovade uppskalning var meningslöst inför Irans överväldigande produktionsfördel. Leveransdatumet för schweiziska Patriots hade i praktiken skjutits upp till oändligheten inte på grund av produktionsförseningar, utan för att hela det strategiska tillvägagångssättet var matematiskt dömt att misslyckas. Denna rationella bedömning – baserad på strategisk analys, inte ovilja att betala – fick Bern att suspendera delbetalningarna.

Denna matematiska fåfänga är det verkliga skälet till att Pentagon omdirigerade de schweiziska F-35-pengarna. Pengaflytten handlade aldrig om att hjälpa Schweiz att få sina länge försenade system. Det var en avsiktlig manöver för att använda schweiziska skattebetalares pengar för att finansiera Amerikas egna krigsinsatser i Mellanöstern – hålla produktionslinjerna igång och interceptorerna flytande för amerikanska och israeliska operationer mot Iran, samtidigt som Schweiz egna order förblev nedprioriterade och outlevererade. I praktiken tvingades det neutrala Schweiz subventionera just den konflikt som hade gjort dess Patriot-leveranser omöjliga från första början.

Samlad fondens kryphål

Enligt FMS-reglerna flyter **alla** schweiziska betalningar för amerikanska vapen – F-35, Patriots eller vad som helst – in i en enda samlad trustfond som hanteras av Pentagon. Kontraktspråket tillåter explicit USA att omfördela pengar mellan en kunds egna program närhelst ena sidan visar underskott.

Schweiz behandlade de två kontrakten som separata förhandlingsverktyg och agerade i god tro. Det suspenderade Patriot-betalningarna och förväntade sig att F-35-pengarna skulle förbli öronmärkta för det programmet. Istället flyttade Pentagon helt enkelt befintliga F-35-medel över för att hålla Patriot-sidan vid liv och kringgick frysen helt. Kassaflödet till Lockheed Martin och dess partners fortsatte trots att det knappt eller inte alls hade skett några framsteg på Schweiz-specifika leveranser för något av systemen. För att täcka det uppkomna hålet i sin F-35-budget tvingades Schweiz försvarsdepartement att förskotta tiotals miljoner extra skattefranc i förtid.

Politiska efterverkningar i Schweiz

Armasuisse-chef Urs Loher, Schweiz högsta vapenansvarige, bekräftade omdirigeringen för SRF men kunde offentligt bara beskriva beloppet som "en låg tresiffrig miljon-summa". Han kallade situationen "mycket otillfredsställande". Händelsen har utlöst parlamentariska frågor i Bern och förnyade krav på en fullständig utredning. Lagstiftare från hela det politiska spektrumet diskuterar nu öppet om man ska skära ner F-35-beställningen ytterligare eller söka europeiska alternativ (såsom Frankrikes SAMP/T) för framtida luftförsvarsbehov för att undvika detta slags beroende av en leverantör som ställer mindre, neutrala partners längst bak i kön.

En moralisk och etisk räkenkap

Det finns ingen internationell brottmålsdomstol som kommer att åtalas detta som "stöld" eller "bedrägeri". Ändå känns Pentagon-manövern enligt varje moralisk eller etisk standard – och definitivt enligt common law-principer om kontrakt, god tro och orättvis beräkning – oskiljbar från illasinnad hantering. Schweiz betalade i tid, uppfyllde varje förpliktelse och utövade bara sin rätt att hålla inne ytterligare betalningar på ett program som hade omprioriterats till glömska.

Denna incident blottlägger ett grundläggande suveränitetsbrott: Schweiziska skattebetalare som finansierade sitt lands försvar upptäckte att deras pengar omdirigerades för att finansiera amerikanska aggressionskrig i Mellanöstern. Detta var aldrig bara en kontraktsdispyt. Det var ett neutralt land som tvingades subventionera konflikter som helt låg utanför dess säkerhetsintressen, med dess medborgares skattepengar använda för syften som direkt motsäger Schweiz långvariga utrikespolitik av neutralitet.

Principen *pacta sunt servanda* ("avtal ska hållas") är en hörnsten i internationell rätt. Även om det tekniska språket i FMS-samlade fonden ger USA ett kontraktsmässigt fikonlöv, underminerades avtalets anda – framstegsbaserade betalningar knutna till verifierbar leverans. Schweiz begärde bara det fullgörande det hade kontrakterat. Istället omdirigerades

dess pengar för att finansiera ett program som nedprioriterats av skäl som helt låg utanför Berns kontroll.

Schweiz upplevelse är nu en del av en växande dokumentation om varför nationer bör vara extremt försiktiga med att ingå försvarskontrakt med amerikanska tillverkare. USA har utvecklat ett uselt rykte som försvarsleverantör – en som prioriterar politiskt uppkopplade kunder framför kontraktsmässiga åtaganden, använder finansiella kryphål för att utvinna maximalt värde oavsett leverans, och bygger beroende bara för att utnyttja det för geopolitiska syften. Samlade fonder erbjuder administrativ bekvämlighet för säljaren men berövar köparen avsedd förhandlingsstyrka. När du betalar i förväg för vinet och restaurangen bokar det mot en biff som aldrig kommer – medan den riktiga matlagningen sker för någon annans brådskande order – lär du dig snabbt vem som egentligen kontrollerar notan.

Huruvida Bern kan utverka ersättning, straff eller större transparens återstår att se. För tillfället står denna episod som ett läroboksexempel på asymmetrisk makt i försvarskontrakt: köparen skriver checkarna, uppfyller varje deadline och blir ändå petad längst bak i kön. Schweiz gjorde inget fel. Det upptäckte helt enkelt, på det hårda sättet, att god tro inte alltid möts med gensvar när geopolitisk brådska kallar.